

QIATA VAIINTINAVU (Judges – Hetman)

4

Deboraaka Baraakikara tura

¹ Ehutiva qutu vumanta Isareri vika qaiqaa Nora Kotira qora kaiqa vara amitora.

² Mintuvaro vira kaara Kotiva Jabinira qaqi kovaro viva vika naatara kora. Jabiniva Kenaani avuhainaava vovano vaiharo Haso vatukaqaa raqiki vauvaro vira iqoka vaiintiqaa raqikuva Siseraava Haroseti-Hagoimi vatukaihainaava vaura.

³ Jabiniva iqoka *kaari ainiqohai* aututora 900 vatova viva Isareriqaa raqikiharo vika kia aaqurihama nimitaraitiro, 20 ihiaara qoraiqama nimateharo vikaqaa nora maara vataqiro vura kaara Isareri vika Nora Kotirara tinavu kahaqiarire ti, vira aare vaura.

⁴ Vi entara Lapidotira naata paropeti nahenti Deboraava vaiharo Isareriqaa raqikiharo vika uva avuqavu i vaura.

⁵ Viva *deti* katari okara oquvi vaumanta Isareri viva unaini aninte nai uva viraqaa avuqavu i vaura. Vi katariva Ramaa vatukavata Beteli vatukavata avutana Efaraimu aiqina vaunaini vaura.

⁶ Vo enta Deboraava Abinoamira maaqu Baraakira Napataari vataini Kedesi vatukaini vaura aaramakero virara tiharo, Tinavu Noravano Kotiva ariara mintima tivo: Oru

Napataarika Sebulunika ankuqihaira 10,000 vaiinti ntita kera Tabo Aiqinaqaa vuru kaira variate.

⁷ Mini vuru kairamanta vaiqe te Jabinira iqoka vaiintiqaa raqiki vaira Siseraara kuntama vare viri kaariraro viva ai hampata Kisoni Namari vainaini raquarire. Viva nai iqoka *kaarivata* nai iqoka vaiintivatama kero aniraqe te vika ai kauquqi vatarerave, tivo tiro.

⁸ Minti tuvaro Baraakiva vi uvara iriro viva Deboraarara tiharo, Are tintira anirera, te virerave. Are kia tintira anirera, te kia virerave, tuvaro

⁹ Deboraava tiharo, Hove te ainti virerave. Are minti tianara kaara are iqoka aatarakera kiama are nena nora autu varenarave. Noravano Kotiva Siseraara nahenti kauquqima vataanarove, tivakero Deboraava Baraakikantiro Kedesi vatukaini vura.

¹⁰ Mini vuvaro Baraakiva Sebulunika Napataarika ankuqihairo 10,000 iqoka vaiinti naaramakero ntita varero raqireka vuvaro Deboraavavata vira hampata vura.

¹¹ Vi entara Hebeva Kini vataihainaava nai navunaaka kero, katu varero oru Kedesi vatuka auvahini, Sananimini oqiva okara nai *seri* naavu kaqa tora. Kini vatanaaka vaireka, Mosira aituara Hobaapira naintivara vaura.

¹² Ho Siseraava Baraakiva Tabo Aiqinaqaa vivo tu uvara iriro,

¹³ viva iqoka *kaari ainiqohai* aututora 900 varero, ekaa nai iqoka vaiintivata naaramakero ntita varero Haroseti-Hagoimi kero, Kisoni Namari vaunaini vuvaro

¹⁴ Deboraava Baraakirara tiharo, Ho iqoka raquane. Vate Noravano Kotiva ai avuni viharo viva Siseraara ai kauquqi kaanarove, tuvaro Baraakiva nai 10,000 iqoka vaiinti ntita varero Tabo Aiqina kero vura.

¹⁵ Baraakiva nai iqoka vaiinti hampata oruntero iqoka hoqarama tovaro Noravano vira navutaaka qetara haika nimiro vika avu aato hampigama komanta Siseraaravata ekaa vira iqoka *kaariqi* vaukavata vira iqoka vaiintivata vika vaaka ruqemake vi ani vaura. Siseraava paparuqiharo nai iqoka *kaari* mini kero vataqaa qeta kero vuvaro

¹⁶ Baraakiva iqoka vaiintivata iqoka *kaarivata* ntataqiro Haroseti-Hagoimini vuru komanta Baraakira iqoka vaiinti vika Siseraara iqoka vaiinti ekaa aru taiqa kovaro kia voqavanovata qaqi vaura.

¹⁷ Siseraava *vataqaa* ruqemakero Jaelira *seri* naavu vaunaini oruntora. Jaeliva Kihinainaara Hebera naatavano vauvaro vi entara King Jabiniva Hasora avuhainaava Hebera navunaaka hampata maateraiqiharo vaura.

¹⁸ Jaeliva tavovaro Siseraava anuvaro viva vira vitakareva veva ntero Siseraarara tiharo, Ti nora vaiintio, naavuqi uriqetaane. Kia qetaraitira, ti *seri* naavuqi uriqetaane, tuvaro Siseraava viraqi oriqetovaro Jaeliva *paraanke* varakero vira kukeqa tovaro

¹⁹ Siseraava nahentiara tiharo, Ti namari naataa ivo. Namari ti timiraqe naare, tuvaro Jaeliva memeraa naama vira amuvaro novaro Jaeliva qaiqaa vira vara kukeqa tora.

²⁰ Siseraava nahenti virara tiharo, Ho are *seri* naavu qentiana vaihara tavairaro vo vaiintivano anintero ai ireharo, Vovano viraqi vairove? tirera, are kiavema tiane,

²¹ tivakero vaata popohovaro viva vaita aavata vura.

Vaita aavata vuvaro Jaeliva *hamaavata seri* naavu *nirivata* varero, Siseraava vaitonaini evaara oruntero *hamaaqohairo niri* vira vuahaaraqaa ruqutu kovaro *nirivano* vuahaaraqai otiqetero qaqini otu vatavata qumputaata aru tovaro Siseraava qutu vura.

²² Ho Baraakiva Siseraara rantareva anuvaro Jaeliva vira vitakareva vevantero virara tiharo, Aniraqae te are vi vaiintirara rante varianara ai umiqaaare, tuvaro Baraakiva vikantiro *seri* naavuqi oriqetero tavovaro Siseraava vataqaa qutu viro vauvaro vuahaaraqai *niri* arutova qaqi vaura.

²³ Vi entara Kotiva Isareri kahaqimanta vika Jabinira Kenaani avuhainaa vaiinti aatara kora.

²⁴ Isareri vika qaiqaa qaiqaavata Jabinira hampata raquqi vivi, ekaara vira vehi autukora.

6

Kotiva vaiinti vo Gideonira kaiqa amura

¹ Qaiqaa Isareri vika Kotira uva raqake qora kaiqa vare vauvaro vira kaara Noravano Kotiva vika Midiani vatanaaka kauquqi komanta vi vatanaaka 7 ihinavu variqi viha Isareriqaa raqiki vaura.

² Midiani vika kempuka voqavata vaumanta vika Isareri qoraiqama nimitaqi vi vaumanta

Isareri nora maara vare vaura. Mintura kaara Isareri vika qetake aiqinaini oru onavugive, vonaini kia ho vika vaaka rantakenainive, kukeqavi vaura.

³ Isareri kara ututo entara vaakama Midiani vatanaakave, Amareki vatanaakave, kuari avu urunaihai vokukave, vika Isareri hampata raqireka ani

⁴ Isareri vataqaa ná*í* *seri* naavu maaqa kaqate vi aniha, Isareri naaho maata qantuke vareha, vika naaho maata qoraiqama nimite vaura. Vika mintiaqi vivi, muntu Gasa vatuka auvahini vau naaho maataravata qoraiqama nimitora. Vika Isareri sipisipive, purumakauve, donkive, ekaa vare, kia vo haikavata qaqi kovaro Isareri kara ná*í* nevvavata kia vaumanta vaura.

⁵ Korika airitahaa ani variantemake, navutaaka airitahaa ani Isareri vataini ná*í* *seri* naavu maaqa kaqate vaura. Vika vaiintive, purumakauve, kamerive, airitahaa vauvaro vika kaara ntiva kia ho vaura. Vika Isareri vatave, naaho maatave, qoraiqama nimite vaumanta

⁶ Isareri nora maara varaqi vivi, viraqaahai vika Kotira aareha tinavu kahaqiane tura.

⁷ Midiani vatanaaka Isareri voqamake qoraiqama nimite vaumanta Isareri vika Kotira aareha tinavu kahaqiane tuvaro

⁸ Kotiva paropeti vaiinti vo atitovaro vi vaiintiva Isareri vikara tiharo,

Noravano Kotiva ni Isareri Variqavano niara mintima tivo:

Haaru Isipi vatanaaka ni rumpa tomana ne vika kaiqa vare vaumanta te vi vataraqaahai ni ntita vare aniavaunarave.

⁹ Te Isipi vatanaaka kauquqihave, vo vatanaaka ni hampata iqoka raquqi vi vauka kauquqihave, ni ruaruama nimitaavaunarave. Vi entara ne navutaaka hampata iqoka raqi vaumanta te vika ni nivuqaa aru ntata kauramanta ne maa vataraqaa ani vaurave. Te maa vatara ni nimiha

¹⁰ mintima ti:

Te Noravano Kotika ni Variqavanoma vauro. Ne maa entara Amo vatanaaka vataqaa variqi viha, kia vika una variqanavu nutu tuahera kaate, tunarave. Te minti turamantavata, ne kia ti uva iriraiti, ne vika una variqanavu nutuqai tuaherake variarave, turave, tiro.

¹¹ Paropeti vaiinti viva minti tuvaro vo enta Nora Kotira *enselivano* vatuka vo Ofaraini otuntero, oqiva okaraini oquviro vaura. Vi vatukaraqi vaiinti vo vira autu Ioaasiva viva Abiesera vohaa ankuvano vauvaro, vira maaqu Gideoniva *uiti* varakero rintati vaura.

Midiani vatanaaka vira tavevorave tiro, Gideoniva kia qoqaa vi kaiqara vararaitiro, viva *uaini* tava tati vaunaini oru vaiharo *uiti* rintati vauvaro

¹² Nora Kotira *enselivano* qovarama viro Gideonirara tiharo, Are iqoka vaiinti taruvama variaro. Noravano Kotiva ai vataakero vaivo, tiro.

¹³ Viva minti tuvaro Gideoniva tiharo, Aqao, Noravano Kotiva tinavu hampata vaitirio, kiama vo haika vo haikavano tinavuqaa qovaraiqiharo nora maara tinavu timitirio. Tinavu qokavara tiha, Haaru Noravano nora kaiqa aahuva kaiqa

vareharo Isipihairo tinavu kaivaqaukavara ntita vuru korave, tiamanta irunarave. Ho vate maa entara Noravano nora kaiqa vare vaiva tantoe vaivo? Mpo, viva tinavu qaqira kero, Midiani vatanaaka kauquqi tinavu tuta kaivo, tiro.

¹⁴ Gideoniva minti tuvaro Noravano Kotiva virara tiharo, Are nena kempukaqohaira oru Midiani vatanaaka kauquqihaira Isareri ruaruama nimitaane. Tema ai atitauro, tiro.

¹⁵ Minti tuvaro Gideoniva tiharo, Mpo, Noravauvo, te nantiakee oru Isareri ruaruama nimitararave? Manasera ankuqihai tinavu ankuvano anomakero ugerara ankuma vaivo. Te tenta qata vakaukaqihai qaqi qumina vaiintima vauro, tiro.

¹⁶ Gideoniva minti tuvaro Noravano Kotiva virara tiharo, Te ai vataake variainarara tira, are vohaa vaiinti aatara kenantema kera, are ekaa Midiani vatanaaka naatara kenarave, tiro.

¹⁷ Minti tuvaro Gideoniva tiharo, Mpo, are quqaa tiriara quahairera, vo haika humiqairaqe te vi haikara tavehama ariara quqaama Noravano tiriara minti tivo tiare.

¹⁸ Ho kia vaaka viraitira, maini vairaqe te oru kara qerama vare viri ai amitaare, tiro.

Minti tuvaro Noravano Kotiva *enseli* vira noqihairo, tiharo, Te maini ai vekama vairarave, tiro.

¹⁹ Minti tuvaro Gideoniva nai naavuqi oriqetero memeraa naati unta kero, *vorusi* vira maara 10 *kilo* vaura varakero, viraqohairo kia noqavu mparetira untakero vatero, viraqaahairo viva memeraa mati untatora rutantuto utaraqi vatero, mati vira namarivata

taveqi qihiahero, ekaa vi karara varero Nora Kotira *enselivano* oqiva okaraini oquviro vaunaini vuru vira amura.

²⁰ Vira amuvaro Nora Kotira *enseli* viva tiharo, Are mativata mparetivata nora ori maaqaa vatera, mati vira namari taveqihaira kara viraqata raurutaane, tuvaro Gideoniva viva tunte ura.

²¹ Mintuvaro Nora Kotira *enseli* viva nai kauquqi tuato kaururaqohairo mativata mparetivata viti autama kovaro vaaka oriqaahairo ihavano aurumaviro mativata, mparetivata tatoqa taiqa aqukora. Mintima kovaro *enseli* vivavata Gideonira avuqaahairo *tuqaaka/uqaarama* vura.

²² Mintuvaro Gideoniva kankoma kero iriro tiharo, Te Nora Kotira *enseli* vataakema uva turo, tuvaro vira aatu itovaro tiharo, Ike, Noravauvo, are ekaa haikaqaa raqiki variaravama variaro. Oho, te ai *enseli* aaqanto vaiha vira viri tavauro, tuvaro

²³ Noravano Kotiva virara tiharo, Ai muntukavano qihaaqirara variane. Kia qetaane. Are kiama qutu vinarave, tiro.

²⁴ Minti tuvaro Gideoniva vi vatukaraqaa Nora Kotirara iriharo *ofaa* tainta vo autukero vatero, vi taintara autu ntero tiharo, Noravano Kotiva *Muntuka Qihaaqamake Vaiva Vairave* tura. Vate maa entara vi taintava Abiesera anku vika vatuka Ofaraini qaqima vairo.

²⁵ Ho vohaa vi entara entaqi Noravano Kotiva Gideonirara tiharo, Are oru nena qora purumakau qora 7 ihi varakaira varaane. Ai qova una variqa Baalirara iriharo *ofaa* tainta

autukero vataira, vira rampaikera, vira tataaqa una nahenti variqa Aseraara maraḡura vai *pohira* nkaurutaara, vi *pohira* teḡa kera,

²⁶ ḡoḡaraara vi vatukaraḡaa *ofaa* tainta vo, naitarama kera autukera vatera, viraḡaahaira purumakau vira arukera *ofaa* tainta viraḡaata kaintu iha quara timitaane. Aseraara *pohi*, vira ruvarikera viraḡohaira purumakau vira iha quara timitaane, tiro.

²⁷ Noravano Kotiva minti tuvaro Gideoniva nai kaiḡa vaiinti 7navu ntita varero oru Noravano tunte ura. Viva nai naavuḡi vaukavata, vi vatukaraḡi vokuka vaukavata, vika naatu ḡeteharora tiro, viva kia vi kaiḡara aatitoraḡaa vararaitiro, entaḡi varora.

²⁸ Entaḡi vi kaiḡara vara komanta vira qararaa vi vatukaraḡihainaaka himpi oru tavovaro una variqa Baalira *ofaa* taintavano kia vauvaro una variqa Aseraara *pohivanovata* kia vauvaro vi vatukaraḡaa ḡaraaka *ofaa* taintavano vauvaro viraḡaata purumakau ḡora iha quara tovaro ite vaura.

²⁹ Mintumanta vika vira tave, nai ire nai ireha tiha, Tavave maa haikara autu kaivo? tumanta vokuka tiha, Joasira maaḡu Gideoniva vi kaiḡara autu kaivo, ti.

³⁰ Minti tumanta vika Joasirara tiha, Nena maaḡu vita veva kairaḡe tenavu vira arukaare. Viva Baalira *ofaa* tainta rampai aḡukero, Aseraara *pohivata* teḡa aḡu kaivo, ti.

³¹ Vika arara itomanta minti tuvaro Joasiva aḡao tiro, Ne Baalira kahaḡirekae antua uva ti variavo? Ne Baalira ruaruama amitarekae

aniavo? Nai ta vaiintivae Baalira kahaqireva autiharo iqoka raqirera, vi vaiintiva toqaqi kia kuarivano urinaraqaa gutu vuanarove. Baaliva quqaa variqavano vairera, ne vira qaqi kaivaro viva naivano nai *ofaa* tainta rampai kainara aru vuntu kaarire, tiro.

³² Ioaasiva minti tumanta vi entaraqaahai vika Gideonirara qaraaka autu nteha tiha, *Ieru-Baalirave* tura. Vi autura maa uvaraqihihi tirera: Qaqi kaivaro Baaliva nai aru vuntuarire, tura. Gideoniva Baalira *ofaa* tainta rampaikorara ti, vika minti tura.

³³ Vi entara Midiani vatanaakavata, Amareki vatanaakavata, vo vatanaa mini vaukavata, ekaa vika avitumavi vohaaraqi vaiha iqoka raqireka Iotani Namari taqa vare Isareri vataini ani, Jeseriri Uqitaini nai *seri* naavu maaqa kaqate vaura.

³⁴ Vika mini vauvaro Kotira Maraqravano ani Gideonira vataakero vauvaro Gideoniva *aanumaara/noma* vuaqa keharo nai navunaaka Abiesera anku naarama kora.

³⁵ Viva vo vaiintinavu nititomanta vinavuka Manasera ankuvano vaunaini vi aniha vaiinti naaramake, viraqaahai Asera ankuvata, Sebulunira ankuvata, Napataarira ankuvata, vaunaini vi aniha vaiinti naarama komanta, vika hihai hihai Gideoniva vaunaini anura.

³⁶ Mintuvaro Gideoniva Kotirara tiharo, Are tiriara tihara, Te ai atitaarirara arema Isareri vatanaaka ruaruama nimitenarave, tiana uvara, te vi uvara avateha tavarerave.

³⁷ Tenavu *uiti* rintatunanaini te oru sipisipi kauki toqakaunara vataqaa vate „ani vaite„ hura

toqaqi qaiqaa oru kauki vira tuantike taverave. Te tavaariraro varavuvano kauki vira putaiqama kairaro vira tataaqa vaina vatava qaqi aahara vairera, te kankomake virara iri, ariara tiha, Quqaama viva ti kahaqiraqe te Isareri ruaruama nimitarave, tiro.

³⁸ Minti tivakero viva ʻsipisipi kauki vuru vatero ani vaitero, vira qararaa toqaqi viva himpiro oru tavovaro sipisipi kauki viva Kotirara tuntema kero vaura. Gideoniva oru sipisipi kauki vira varakero tati kovaro varavu namarivano tanu vo mpiqa kora.

³⁹ Tanu vo mpiqa kovaro Gideoniva qaiqaa Kotirara tiharo, Mpo, kia ti titiane. Are ti qaqi kairaqe te vo uvavata tiare. Are ti qaqi kairaqe te qaiqaa sipisipi kaukiqohai are tiana uvara avateha tavaare. Qaiqaa vatevata are qaqi kairaro sipisipi kaukivano aahara vairaro varavuvano ekaa vata putaiqama kaarire, tiro.

⁴⁰ Minti tuvaro entaqi Kotiva Gideoniva tunte ura. Sipisipi kaukivanoqai aahara vauvaro ekaa vatavano putaiqama vura.

Gideoniva Midiani vatanaaka naatara kora

7

¹ Vo enta vaaka toqaqi Gideoniva, vira vo autu Ieru-Baaliva, vivavata vira aiquntakaa vukavata oru Haroti Ruvu Namari tataaqa nai *seri* naavu maaqa kaqate vaura. Vika mini vaumanta Midiani vatanaaka muani More Aiqina auvoqi nai *seri* naavu maaqa kaqate vaura.

² Mini vauvaro Noravano Kotiva Gideonirara tiharo, Ai iqoka vaiinti airitahaa variavo. Vika

mintimake vaiqe te vika kahaqiari Midiani
vatanaaka naatara kaivera, te vika
kahaqiainarara tauruke tiha, tenavu tentanavu
kempukaqohai navutaaka naatara kauru,
tivakeha nái mahutaqaima tivarave.

³ Vika minti tivorave tira, are vikara mintima
tiane: Niqihai vonavu navutaaka naatu
qetaivera, ne homa anirante nenta maaqaini
viqe tenavu hini kiarirauka maini Gileaati
Aiqinaqaa vairerave tiane, tiro.

Noravano Kotiva minti tuvaro Gideoniva viva
tunte iro vika tiva nimumanta 22,000
vaiintinavu qaqirake nái maaqaini anirante
vumanta 10,000 vaiintinavu kia viraiti, qaqi
mini vaura.

⁴ Ho qaiqaa Noravano Kotiva Gideonirara
tiharo, Ai iqoka vaiinti qaqiqaima airitahaa
variavo. Are vika ntita varera namarivano
tuvinaini otu vairaqe te vika raira amitaare. Te
vo vaiintiara vira vitaane tiarirara are vira
vitaane. Te vo vaiintiara vira atitairaro vuarire
tiarirara are vira atitairaro vuarire, tiro.

⁵ Minti tuvaro Gideoniva nai iqoka vaiinti
ekaa ntita varero namari tuvunaini otuntero
vauvaro Noravano Kotiva qaiqaa tiharo, Vaiinti
vonavu vairi aanante namari mpuike neka
rairakera vo kanta vatera, vokiaka tori kauru
aravi vaiha namari neka vika rairakera vo kanta
vataane, tiro.

⁶ Minti tuvaro Gideoniva tavomanta 300
vaiintinavu nái kauquqi namari kaqake mpuike
ne vaumanta ekaa hini kuka tori kauru aravi
vaiha namari ne vaura.

⁷ Vika mintuvaro Noravano Kotiva
Gideonirara tiharo, Ho namari maaqiriqohai

mpuike naa vaiintika 300navuma variavo. Te vinavukaqohai ai ruaruama amiteha Midiani vatanaaka ai kauquqi karerave. Are ekaa vo vaiintinavuara nenta maaqaini anirante vuate tiane, tiro.

⁸ Minti tuvaro Gideoniva ekaa Isareri vaiinti hini kuka ná maaqaini nititero, 300 vaiintinavuqai qaqi tuatero viva ekaa hini kuka ura karavata aanumaaravata varora. Ho Isareri *seri* naavu maaqa kaqatova vuruni vauvaro Midiani vatanaaka *seri* naavu maaqa kaqatova muani uqitaini vaura.

⁹ Mintima vauvaro vi entara entaqi Noravano Kotiva Gideonirara tiharo, Himpira otu Midiani *seri* naavu maaqa kaqa taanaini iqoka raquane. Te ai kahaqiarirara are homa vika naatara kenarave.

¹⁰ Are vika aatu qetehara kia vika hampata iqoka raqirera autirera, are nena kaiqa vaiinti Puraara vita varera Midiani *seri* naavu maaqa kaqa taanaini otu vaihara,

¹¹ vika nai tiva ami nai tiva ami i vai uvara iriane. Are vika ti vai uvara iriraro ai muntukavano paru irara are kia qetaraitira iqoka homa raqinarave, tiro. Minti tuvaro Gideoniva nai kaiqa vaiinti Puraara vita varero Midiani *seri* naavu maaqa kaqatora aaqaini otu vura.

¹² Midiani vatanaakave, Amareki vatanaakave, vo vatanaaka aahara vataqaa vaukave, vika korika airitahaa vohaaraqí ukuvi aniantemake, Isareri vataini ani vaiha, ná *seri* naavu maaqa uqitakanta vo kanta vo kanta

kaqate vaumanta, vika *kamerivata* airitahaa *nampisini* airi nuqa vaira voqaara vaura.

¹³ Ho Gideoniva mini otuntero ampeqiharo iruvaro vaiinti vovano nai taira tavorara nai kena vaiinti tiva ami vaura. Vi vaiintiva nai kena vaiintiara tiharo, Mpo, te taira tavauraro *baaliqohairo* untatai mparetiva, kamporivano koviri kaavirimaqiro tuviro tenavu Midiani vatanaaka *seri* naavu maaqa kaqataunaraqi tuvuvu *seri* naavu vo paama tivakero ruqutu ravantau kaivaro vatani vairave, tiro.

¹⁴ Minti tuvaro vira kena vaiintivano tiharo, Oho, mpareti vira okaravano vaireva, viva Isareri vaiinti Joasira maaqu Gideonira iqoka paipeve. Vira okaravano kiama vo haikara vaivo. Kotiva ekaa tinavu Midiani vatanaakavata vo vatanaakavata Gideonira kauquqima kaanarove, tiro.

¹⁵ Vitanta minti tuvaro taira tavoravata vira okaravata Gideoniva iriro, viva tori kauru araviro Kotira autu tuahera kero, viraqaahairo oturantero Isareri *seri* naavu maaqa kaqatonaini uruntero tiharo, Ho himpiqenavu vuare. Vate quqaama Noravano Kotiva tinavu kahaqiraqe tenavu Midiani vika naatarama kararave, tiro.

¹⁶ Minti tivakero viva nai iqoka vaiinti 300 navu taaramo ankuqaa rairakero vatero, *aanumaaravata/nomavata*, vataqohai aututo taveravata, vika vohaiqa vohaiqa nimura.

Ekaa taveqi viva ova iha ite vauravata vatero vika vohaiqa vohaiqa nimiro,

¹⁷ vika tiva nimiro tiharo, Ne ti tave vaiqe te vika *seri* naavu maaqa kaqataara aaqaini otu ntaari nevata te iainante iate.

¹⁸ Te tenta iqoka vaiinti hampata aanumaara vuaqaari nevata aaqaini voqi voqi vaiha nenta aanumaara vuaqake viraqaahai naverai tiha, Tenavu Nora Kotika Gideonika iqoka vaiintima vauro, tiate, tiro.

¹⁹ Minti tivakero Gideoniva nai anku 100 navu hampata viro vika *seri* naavu maaqa kaqatora aaqaini otu ntora. Enta tavaaraiqireva umanta Midiani maimaraara raqiki vauka hininavu waitareka vumanta, vika vatuka vo vaiintinavu maimaraara raqikireka ani vaumanta, Gideoniva nai iqoka vaiinti hampata otunte *nai aanumaara/noma* vuaqake, *nai* tave vare vura rukavu komanta

²⁰ vo ankutantavata vika voqaantemake, voqi voqi aaqaini vaiha *nai aanumaara/noma* vuaqake, *nai* tave vare vuravata rukavu kora. Vika *nai* kauqu kaanaaqaini ova tuate, *nai* kauqu tanaraini *aanumaara/noma* tuate, naverai tiha, Tenavu Nora Kotika Gideonika iqoka vaiintima iqoka paipe tuateha vauro, ti vaura.

²¹ Minti tivakeha vika ekaa aaqaini himpite vaumanta vika navutaaka qetakeha oi aai tivaqi viha aiku autute kantama vura.

²² Gideonira iqoka vaiinti 300navu *nai aanumaara/noma* vuaqe vauvaro Noravano Kotiva vika navutaaka avu aato hampiqama komanta vika *nai* paipeqohai nai ari *nai* ari i vaura. Vika mintiaqi viha kantamaqi vivi, Saretaani vatuka tataaqa Beti-Sitaini vi, vihai Tabaati tataaqa Abeli-Mehola vatukaini oruntora.

²³ Vika qetake aiku autute kantama vuvaro

Gideoniva uva vara komanta Isareri vaiinti Napataarira ankuve, Asera ankuve, ekaa Manasera ankuve, vika Midiani vatanaaka ntataqi viha aruqi vi vaura.

²⁴ Qaiqaa Gideoniva uva vara kovaro aiqinaini Efaraimura ankuvano vaunaini vura. Gideoniva vikara mintima tiro: Nevata Midiani vatanaaka hampata raqireka tuvuate. Ne naane avuni Iotani Namariqaavata, vo namari vo namariqaavata maimaraara raqikiqi vivi, Beti-Bara vatukaini otu ntaate. Midiani vatanaaka mini namari taqa vare vivorave, tiro. Minti tumanta vika vi namarinavuraqaa maimaraara raqiki vaura.

²⁵ Vika Midiani vatanaaka avuhainaa vaiinti Orepika Sepika ravaaqavu kora. Vika Orepira ori vo vaunaini aruke, vi orira autu nteha *Orepira-Orive* tura. Vika Sepira *uaini* tati vauraqi aruke, *uaini* tatura vira autu nteha *Sepira-Uaini-Taturaqive* tura.

Viraqaahai vika Midiani vatanaaka qaqiqai aru ntataqi vivi, viraqaahai vika Sepira qiataavata Orepira qiataavata vare, Gideoniva Iotani Namari vaunaini muntu amura.

13

Samsonira vatatora

¹ Qaiqaa Isareri vika Nora Kotira uva raqaqi vura kaara Noravano qaqi komanta Pirisia vatanaaka 40 ihia vikaqaa raqiki vaura.

² Vi entara vaiinti vo, vira autu Manoaava, Sora vatukaqi vaura. Viva Daanira vohaa anku vauvaro vira naatavano qaqi

*naahia*ra/*qururaiqama* viro kia vainti vataraitiro, vaura.

³ Noravano Kotiva atito *enseliva* vira avuqaa qovarama viro tiharo, Are *naahia*ra/*qururaiqama* vira kia vainti vataraitira variarava, are vainti taiqama vira qorainti vainti vatatenarave.

⁴ Virara irihara raurihara variane. Kia *uainive*, vo iha namarive, naane. Kotiva qioqama tai karara kia naane.

⁵ Ai maaquvano Kotiva kaama taina kaiqara varaarira vaiintivama variainarara ti, vira vatatena entaraqaahai kia vira qiata kauhi toqa kaate. Viva Pirisia kauquqihairo Isareri ruaruama nimitaina kaiqara hoqarama taanarove, tiro.

⁶ Minti tuvaro nahenti viva vuru nai vaati tiva amiro tiharo, Kotiva atitai vaiintiva te unanaini anitairave. Vira virivano Kotira *enseli* viri voqaara vaivaro ti haatu itairave. Te kia virara taihairae aniaro? turaro viva kia nai autu ntava timivo.

⁷ Viva kia minti tiraitiro, tiriara tiharo, Are vainti taiqama vira qorainti vainti vatatenarave. Raurihara variane. Vira vatatena entaraqaahairo ai maaquvano nai qaqi vaina entara Kotiva kaama taina kaiqara varaqiro vuainarara tira, are kia *uainive*, vo iha namarive, naane. Kotiva qioqama tai karara kia naane tirave, tiro.

⁸ Minti tuvaro Manoaava Nora Kotira aarero tiharo, Mpo, Noravauvo, qaqi kairaro are atitaana vaiintiva qaiqaa orurantero tetanta iainanaini tuvu titanta uva tiva timiraqe tetanta

naantiara vatataaina vaintira koqemake raqiki variariraro noruqama vuarire, tiro.

⁹ Minti tuvaro Kotiva Manoaava tunte uvaro *enseli* viva orurantero nahentivano naahoqi vauraqi tuvura. Viva tuvuvavo vira vaativano kia vikantiro mini vaura.

¹⁰ Enselivano tuvu ntovaro nahentivano kantero nai vaati tiva amireva oruntero virara tiharo, Ike, viva tuvu vaivo. Ti avuqaa qovaramavi vaiintiva qaiqaa tuvu ntaivo, tiro.

¹¹ Minti tuvaro Manoaava himpiro nai naata avata varero, vi vaiintiva vaunaini oruntero vira irero tiharo, Are ti naatantira uva tiaravae variaro? tuvaro viva tiharo, Te maa vikave, tiro.

¹² Minti tuvaro Manoaava vira irero tiharo, Ho ai uvavano vivau vaina entara tetanta nana kaiqae vira umiqaqi virarave? Viva nana kaiqae varaqiro vuanarove? tiro.

¹³ Minti tuvaro Noravano atito *enseliva* nai tiva amiro tiharo, Ai naatavano te tiva tauna uvara iriqiro vuarire.

¹⁴ Viva *uaini* tava kia naarire. Viva *uainive*, vo iha namarive, Kotiva qioqama tai kararave, kia naarire. Viva ekaa uva te vira tiva amunara avataqiro vuarire, tiro.

¹⁵ Minti tuvaro Manoaava Noravano atito *enselirara* tiharo, Ho kia vuane. Are qaqi kairaqe tetanta memeraa naati vo ai unta amiare, tiro.

¹⁶ Viva Noravano atito *enselira* vataakero uva ti vaurara kia kankomakero iruvaro *enselivano* virara tiharo, Te maini variarera, te kia ai kara narerave. Are vi karara qerama vatairera, Nora Kotira vi *ofaara* iha quara amitaane, tiro.

¹⁷ Minti tuvaro Manoaava Noravano atito *enselirara* tiharo, Ho nena autu ntairaqe tetanta

are tiana uvava qovaraiqiaina entara ai autu tuahera kaare, tuvaro

¹⁸ viva tiharo, Nantivarae ti hutuara iraaro? Ti hutu voqaraa autu vairara tira, are kia ho virara kankomakera irinarave, tiro.

¹⁹ Minti tuvaro Manoaava *ofaa* autireva iharo, memeraa naati vo varakero, *uiti* vonavuvata varero, Nora Kotira nora oriqa*a* iha quara amitora. Ho Manoaava nai naatantiro tave vauvaro Noravano Kotiva aahuva kaiqa vara nimitora.

²⁰ Vitanta tave vauvaro ihavano voqamakero iteharo auru vakaa vakaa i vauvaro Noravano atito *enseliva* ihaqira naaruvaini vura.

Manoaava nai naatantiro vira tave, vitanta vatani hiqintivi naitanta viri vatani ke vaura.

²¹ Manoaara aato kenko tuvaro irivuvaro vi vaiintiva Noravano atito *enseliva* vaura. Ho *enseli* viva kia qaiqaavata vitanta avuqaa govarama vura.

²² Manoaava nai naatara tiharo, Oho, tetanta variqa vo tavaunara kaara qutuma virarave, tuvaro

²³ vira naatavano aqao tiro, Noravano Kotiva titanta arukareva itirio, viva tetanta *ofaa* iha quara amitaunara kia varero nai nora kaiqavata kiama titanta humiqaitirio. Viva kiama tiriara are qorainti vainti vatenarave titirio, tura.

²⁴ Ho nahenti viva variro qorainti vainti vatatero vira autu nteharo Samsonirave tura. Vi vaintiva noruqama vuvaro Noravano Kotiva vira kogema amite vaura.

²⁵ Samsoniva Mahane-Daani vatukaqi vau entara Nora Kotira Maraquravano hoqaramatero vira kempukaiqama amite vaura.

Sora vatuka hini vauvaro Estaolira vatuka hini vauvaro Mahane-Daani tavaarana vaura.

14

Samsoniva Pirisia nahenti varatora

¹ Vo enta Samsoniva Timna vatukaini otuntero tavovaro Pirisia varaata vovano mini vaura.

² Ho Samsoniva oturantero nai noka qokara tiharo, Te Timnaini vaiha tavauraro Pirisia nahenti vovano vaivo. Netanta vira vite uriqe te vira varaare, tiro.

³ Minti tumanta vira noka qoka aqao ti, Kiae are tinavu ankuqihairave, tinavu Isareriqihairave, nahenti vo varerava vaivo? Nantivarae are Pirisia vo vatanaakaqihaira nahenti varareva auti variaro? Vika qorainti vaata kia toqake variakave, ti.

Minti tuvarovata, Samsoniva nai qorara tiharo, Vi nahentirara ti hantuqa harivo. Are vira otu vite uriraqe te vira varaare, tura.

⁴ (Vira noka qoka kia iruvaro Noravano Kotiva Pirisia hampata iqoka qovaraqiarire tiro, vi avu aatora Samsonira amura. Vi entara Pirisia vika Isareriqaa raqiki vaura.)

⁵ Ho Samsoniva nai noka qoka hampata Timnaini vura. Vinavuka Timna tataaqa *uaini* naaho vaunaini otuntovaro vaakama qaraaka *raioni* vovano Samsonira arukareva noraiqaakero uva tivaqiro anura.

⁶ Mintuvaro Nora Kotira MaraQuravano Samsonira kempukaiqama kovaro viva qaqi nai kauquqohairo memeraa naati tavaara nkahi kaintemakero, *raioni* vira nkahi kora. Viva *raioni* arukero kia nai noka qoka tiva nimura.

7 Mintima kero Samsoniva otu vi nahentira hampata uva ti vauvaro vira antuqavano virara vaura.

8 Ho vo entanavu aitarovaro Samsoniva vi nahentira varareva vura. Viva mini viharo *raioni* arukora tavareva aara kero oru tavovaro airi *bivata hanivata raioni* vaataqi vauvaro

9 viva nai kauquqohairo *hani* vaqitakero varero aaraini viharo *hani* vira namaqiro viro oru nai noka qoka qaiqaa ntitakero *hani* vitantavata nimura. Viva *hani raioni* vaataqihairo varatora kia vitanta tiva nimura.

10 Ho vira qova nahenti vira tavareva vuvaro Samsoniva qaraaka vaiinti nahenti varare u okarara avataqiro viharo nora kara vi vatanaaka mini unta nimura.

11 Pirisia vika Samsonira tave, vika qaraaka vaiinti 30navu vira airuqiate ti, viva unaini varakora.

12 Samsoniva vikara tiharo, Kaiqe te uva vo tuqantaake ni tiva nimiare. Tenavu 7 entara maa karara namaqi vi variari ne vi uvara okara ho tiva timivera, te tavuna 30navuvata, utavaaqa 30navuvata ni nimirave.

13 Ne kia ho vi uvara okara ti tiva timivera, ne tavuna 30navuvata, utavaaqa 30navuvata ti timiate, tumanta vika tiha, Ho vi uvara tuqantaakera tinavu tiva timiane. Are tiraqe iriare, ti.

14 Minti tuvaro viva tiharo,
Kara ne vai haikaraqihairo kara naa
haikava govaraiqivo.

Kempuka haikaraqihairo hiakaa i haikava
govaraiqivo, tiro.

Minti tumanta vika taaramo enta aato utuqi viha kia vi uvara okara rantakora.

¹⁵ Ho 4 entaqaa vika Samsonira naatara tiha, Nena vaatiara ugerara uva tiraro viva vi uvara okara ai tiva amiarire. Are kia mintirera, tenavu ai qora naavu iha umpiarama kaariraro ihavano aivata tatoqa kaarire. Netanta tinavu airaira muara vararekae tinavu haaraavo? ti.

¹⁶ Minti tuvaro Samsonira naatavano oru vira avuqaa iqi rateharo tiharo, Mpo, ai kia tiriara hantuqa harivo. Ai muntukavano kia tiriara vaivo. Are ti navunaaka uva tuqantaakera tiva nimir, kia tivata vi uvara okara tiva timira iaro, tuvaro viva aqao tiro, Kia te vi uvara okara tenta noka qokavata tiva nimunarave. Nana kaarae te ai tiva amiainarave? tura.

¹⁷ Ho 7 entara nora kara ne vauvaro vi nahentiva ekaa vi entara iqi rataqiro vuvaro ekaara 7 entaqaa Samsonira popohovaro nahenti viva virara qaiqaa qaiqaa nuntu nauntu tivaqiro vura kaara viva uva tuqantaakero tura okara vira tiva amura. Tiva amuvaro nahenti viva nai navunaaka Pirisia tiva nimura.

¹⁸ Mintuvaro 7 entaqaa kia kuarivano ruhunku vumanta vi vatukaraqi vau vaiintika oru Samsonirara tiha,

Nana hiakaa i haikava *hani* uri aatarakaivo?

Nana haikavano *raioni* kempuka uri

aatarakaivo? tura.

Vika minti tuvaro Samsoniva tiharo, Ne kia ti purumakauqohai vata koraatirio, ne kiama ho vi uvara okara ti tiva timiatirio, tiro.

¹⁹ Minti tuvaro Nora Kotira Maraquravano vira kempukaiqama kovaro viva Askeloni vatukaini oruntero, [Pirisia] vaiinti 30navu

arukero vika vaataqaahairo utavaaqa qaqini varakero vi utavaaqa uva okara tiva amuka vuru nimura. Samsonira voqamakerō arara ite vauvaro viva nai qora maaqaini oturantero urura.

²⁰ Samsoniva kia vi nahentira vararaitiro qaqirakero vumanta, vika vi nahentira „Pirisia„ vaiinti vo amura. Vi vaiintiva Samsoniva nahenti varo entara vira tataaqa himpite vau vaiintiva vaura.

15

¹ Ho naantiara vo enta *uiti* teqe vau entara Samsoniva qaraaka memeraa vo varero nai naata tavareva „Timnaini„ vura.

Viva mini otuntero nahenti vau *rumuraqi* virare tuvaro nahenti vira qova qioqama kero

² tiharo, Te ariara vira antuqavano kia virara vaivo tivake, vira vo vaiintima amuro. Ho vira aura vo voqavata koqe viri vaata vataavama vaivo. Are homa vira varenarave, tiro.

³ Minti tuvaro Samsoniva tiharo, Oho, te ni Pirisia qoraigama nimitaarirava ho vaimantara ti, te ni qoraigama nimitarerave, tiro.

⁴ Minti tivakero viva vevantero oru 300 qaakau vairi ravaaqavukero, vika taaraqanta taaraqanta veka nkuruqama tero, nkuruqama tairaqi ova umpikero

⁵ hampakuma tero, vairi vika ruhaaqi komanta, vika Pirisia *uiti* naaho ututoraqi vi ani vaura. Mintimakero Samsoniva vika *uiti* iha quara tatoqakora. Ihavano qaqi vau *uitirave*, teqake vato *uitirave*, vika *uaini* naahove, *orivi* ututorave, ekaa tatoqa kora.

⁶ Pirisia vira tave tiha, Oho, tavave mintima kaivo? tumanta vokuka tiha, Timnihainaara airaamaqu Samsonivave. Vira airaaviva vira naata vo vaiinti amirave. Vi vaiintiva Samsoniva nahenti varai entara vira tataaqa himpите vai vaiintivave, tumanta Pirisia vika oru Samsonira airaavira naavu iha umpiarate, vira raavuravata nai qokanti iha tatoqa kora.

⁷ Mintuvaro Samsoniva vikara tiharo, Oho, ne mintiara kaara te kia qaqi vairaiti, ni qoraiqama nimitaqi vivi, ni ekaa qoraiqama nimitarerave, tiro.

⁸ Minti tivakero viva vaana viriviri uvaro vika ntaihemagiro viviro airi arikora. Vika arukero viragaahairo viva Etaamu ori onavuqi otu vaura.

Samsoniva raqiharo Pirisia naatara kora

⁹ Ho Pirisia vika oru Iutaa vataini nai *seri* naavu maaqa kaqate, vi vataraqaa vi aniha oru Lehi vatuka aumanto vumanta

¹⁰ Iutaa vaiinti vikara aqao ti, Ne nantihae tinavu harireka auti variavo? tumanta vika tiha, Tenavu Samsonira rumparera anuro. Viva tinavu qoraiqama timitaintemake, tenavu naivata qoraiqama amitarerave, tura.

¹¹ Minti tumanta Iutaa vaiinti 3,000 Samsoniva Etaamu ori onavuqi vaunaini otunte virara tiha, Oho, are kiae irianarave? Pirisia vika tinavuqaa raqiki variakama variavo. Ai okara kaara vika tinavuqaa maara voqavata vatevarave, tuvaro Samsoniva tiharo, Vika ti qoraiqama timitaamanta virara iriha te naivata qoraiqama nimitauro, tiro.

¹² Minti tumanta vika tiha, Tenavu ai rumpa vare Pirisia kauquqi vuru karera tuvuraukave, tuvaro Samsoniva tiharo, Ho ne kauqu aiqiqaa aqukeha kia tenavu ai arukarerave tiate, tumanta

¹³ vika tiha, Kia tenavu ai arukarerave. Tenavu ai qaqi rumpa vare Pirisia kauquqi vuru karerave, ti.

Vika minti tivake qaraaka naaquntaqohai vira rumpate ori onavuqihai vita vare vura.

¹⁴ Vika vivi, Lehi vatukaini oruntomanta Pirisia vika naveraitiha kantamaqi Samsoniva ani vaunaini anuvaro Nora Kotira Maraqravano vira kempukaiqama kovaro naaqunta tatoqavira vaaka hatoka kaintema kero, Samsoniva nai kauquqaa rumpataa naaquntara hatoka aqukora.

¹⁵ Vira kauquqihairo naaqunta hiqintuvaro Samsoniva tavovaro donki maatiri vuhaari, qaraaka mini vauvaro viva vira utu varero viraqohairo vaiinti aruqiro viharo 1,000 vaiinti arukora.

¹⁶ Samsoniva ihi tiharo,
Te donki maatiriqohai 1,000 vaiinti arukauro.

Te vika aruke vika vaata voqaa voqaa ruvaaqumake vatauro, tiro.

¹⁷ Minti tivakero donki maatiri vira vataini aqukero vi vatara autu ntero tiharo, *Ramaati Lehi – Maatiri Aiqinave*, tura.

¹⁸ Ho Samsonira voqamakerero namari naataa uvaro Nora Kotira aarero tiharo, Mpo, are ti nena kaiqa vaiinti kempukaiqama kaaramanta te iqoka aatara kauro. Hauri ti namari naataa

iraqe qutu vuari kia ná vaata toqakaaka ti vaata varevorave, tiro.

¹⁹ Minti tuvaro Kotiya Lehini yata tomavira nka hikovaro viraqihairo namarivano nte vaura. Samsoniva vi namarira novaro vira aunta paru uvaro vira kempuka qaiqaa ho vaura.

²⁰ Vika ruvu namari vira autu nteha *En Hakore – Aarovaro Qovaraiqu Namarirave* tura.

16

Samsoniva Gasa vatukaini otu vaura

¹ Vo enta Samsoniva „Pirisia„ vatuka vo Gasaini otuntero tavovaro hampi nariro ni vau nahentiva mini vauvaro viva vikantiro enta qi vaitareva vira naavuqi vura.

² Mintumanta Gasaqi vauka iruvaro Samsoniva viraqi vaumanta vika vaantaavura genti vaunaini vaara autute vira veka vaura. Vika tiha, Aatitairaro viva aniraqe tenavu vira arukaare, tivake evaara mini vaura.

³ Vauvaro Samsoniva kia naavuqi vukaiqaakero vairaitiro, viva enta tavaara himpiro oru vaantaavura genti utu varero vira nkaqukora. Viva qentive hini hini vau *posirave*, taurini kuvaito katarirave, nkaqukero nai kururuqaa aqu varero vuru inaara aiqina voqaa vatora. Vi aiqinara virivano Hebaroni mantaraini vaura.

Samsonika Delailaaka

⁴ Vira naantiara Samsoniva vo nahenti vira autu Delailaarara voqama kero antuqa aruvaro vaura. Vi nahentiva Soreki Uqitaini vaura.

⁵ Ho Pirisia avuhainaaka, 5navu vauka, viva unaini orunte tiha, Nana haikavanoe Samsonira kahaqi vaivaro vira kempukavano uritara kero vaivo? Nantiakee tenavu vira kempuka taiqa kararave? Are Samsonirara ugerara uva tiraro viva vi uvara okara qoqaa ai tiva amirara irira tiva timiraqe tenavu vira aatarake rumpakaare. Are mintiraqe tenavu vohaiqa vohaiqavano 1,100 *silvaa* monu ai amiare, ti.

⁶ Minti tuvaro Delailaava Samsonirara tiharo, Nana haikavanoe ai kahaqi vaivaro ai kempukavano uritara kero vaivo? Nantiakeroe vovano ai rumpatairaro ai kempukavano kia variarire?

⁷ Minti tuvaro Samsoniva nai tiva amiro tiharo, Vika qaraaka hinta kia aaharaiqira viraqohai ti rumpata taivera, ti kempuka kia viraqe te qaqi vaiinti voqaara vairarave, tura.*

⁸ Ho Pirisia avuhainaaka hinta 7navu kia aaharaiqura Delailaara amuvaro viva viraqohairo Samsonira rumpatora.

⁹ Vo vaiintinavu *rumu* voqi kukeqavi vauvaro Delailaava naveraitiharo, Samsonio, veve, Pirisia ani variavo, tuvarovata, Samsoniva naaqunta tatoqavira hatoka kaintema kero, Samsoniva nai vaataqaa rumpataa hintara hatoka kora.

Mintima komanta, vika Samsonira kempuka okarara kia kankomake irura.

¹⁰ Delailaava Samsonirara tiharo, Mpo, are virera uva tiharama tiriara una uva tiaro. Mpo,

---

* **16:7:** Vi entara vi vatanaaka kia hinta tanaraqohai huru vuiraiti, vika purumakau mati aururuqohai hinta autuke vui vaura

nantiakeroe vovano ai ho rumpataanarove?
Virara ti tiva timiraqe iriare, tiro.

¹¹ Minti tuvaro viva tiharo, Vika garaaka naaqunta nora kia vo kaiqa varera viraqohai ti rumpataivera, ti kempuka kia vairaqe te qaqi vaiinti voqaara vairarave, tiro.

¹² Minti tuvaro Delailaava garaaka naaqunta vonavu varakero vira rumpatora.

Vaiinti vonavu vo *rumuqi* kukeqavi vauvaro viva naveraitiharo, Samsonio, veve, Pisisia ani variavo, tuvaro viva tavuna naaqunta hatoka kaintema kero nora naaqunta hatoka kora.

¹³ Delailaava Samsonirara tiharo, Are virera uva qaqiqai tihara tiriara una uva ti variaro. Mpo, nantiakeroe vovano ai rumpataanarove? Virara ti tiva timiraqe iriare, tuvaro viva tiharo, Are ti qiata kauhi vunta taunara 7navu varakera *paraanke* autua *maasiniraqi* vo naaqunta hampata taatautera, kairiqaqohaira ti kauhivata naaquntavata raqikikera rumpatairaro, ti kempuka kia vairaqe te qaqi vaiinti voqaarama vairarave, tiro.

¹⁴ Minti tivakero vauvaro Delailaava tavovaro viva vaite vauvaro viva vira qiata kauhi vuntatora varakero *paraanke* naaqunta hampata vira taataukero, kairiqaqohairo vira kauhivata naaquntavata raqikitero, viraqaahairo naveraitiharo, Samsonio, veve, Pisisia ani variavo, tuvaro viva vaitonaihairo himpiro nai qiata kauhi *maasiniqaahairo* qaqini raraukora.

¹⁵ Viva mintima kovaro Delailaava virara aqao tiro, Are kukeqa taana uvara kia tivata tiva timiaravara tira, are qumina tiriara tihara, Ti

muntukavano ariara vaivo, tiaro. Are taaramo tataa kia nena kempuka okarara ti tiva timiraitira, qaqiqai virera uva tihara tiriara una uva ti variaro, tiro.

¹⁶ Minti tivakero viva vo enta vo enta vi uvaraqai tivaqiro vi vauvaro vira voqamakero popohovaro

¹⁷ viva ekaara vitini vira vutukero tiva amura. Viva tiharo, Ti vatatai entaraqaahai Kotira kaama amitaarara ti, vika kia ti qiata kauhi toqakaarave. Vika ti qiata kauhi muqukaivera, ti kempukavano taiqa viraqe te qaqi vaiinti voqaarama vairarave, tiro.

¹⁸ Minti tuvaro Delailaava tavovaro viva quqaa uva tuvaro viva uva varakovaro Pirisia avuhainauka vaunaini vura. Viva tiharo, Nenavu qaiqaavata maini aniate. Viva ekaa vi uvara qoqaa ti tiva timivo, tumanta Pirisia avuhainauka *silvaa* monuvata vare anura.

¹⁹ Delailaava Samsonirara ani ti auvoqi vaitaane tuvaro viva mini vaita aavata vuvaro viva vaiinti vo aarovaro viva ani Samsonira qiata kauhi 7navu vuntatora toqakora. Nahenti viva mintima kero vira qoraiqama kovaro vira kempukavano taiqa vura.

²⁰ Mintuvaro nahenti viva naveraitiharo, Samsonio, veve, Pirisia ani variavo, tuvaro viva vaitonaihairo himpiro nai iriro tiharo, Kaiqe te tota unantemake tenta vaata qakiqakimake qaqi variare, tivakero viva kia iruvaro Noravano Kotiva vira qaqirakero kia vira hampata vaura.

²¹ Ho Pirisia vika vira ravaaqavuke vira avutanta vauruke vira vita vare Gasa vatukaini otunte mini *baraasi seniqohai* vira rumpatovaro

viva karapuhiqi vaiharo *uitive baalive* rukavu nimate vaura.

²² Viva karapuhiqi vauvaro vira qiata kauhivano qaiqaa qampiqe vaura.

Samsoniva qutu vura

²³ Pirisia avuhainauka náí una variqa Dagonira nora *ofaa* iha quara amitareka ruvaqumavi vaiha tiha, Tinavu variqavano tinavu navutaara Samsonira tinavu kauquqi kaivo, ti.

Vinayuka minti tumanta

²⁴ vaiinti nahenti vikavata Samsonira tave tiha, Tinavu variqavano tinavu navutaara vira tinavu kauquqi kaivo. Vi vaiintiva tinavu naaho maata qoraiqamakero tinavu navunaakavata airitahaa arukaivama vaivo, ti.

²⁵ Vika minti tivake airi *uaini* namaqi viha naveraitiha, Samsonira aaravaro viva uruntero tinavu quahama timitaarire, tumanta vokuka vira karapuhiqihai vita kovaro viva vika nivuqaa uru vaiharo ruhamaqiro vi vaura.

Ho vika Samsonira naavu naaqura taaraqanta vaunaini himpima tovaro

²⁶ Samsoniva vainti nankuavano vira kauqu toteharo vi ani vaurara tiharo, Are ti vita varera maa naavuraqi ori naaquratanta vainaini vuru kairage te vitanta auteha tavaare. Te vitantaqaa muntuvi vairerave, tura.

²⁷ Ho vaiinti nahenti airitahaa vi naavuraqi vaura. Pirisia avuhainauka 5navuvata viraqi vaumanta naavu qiataqaa 3,000 vaiinti nahenti vaiha Samsoniva vika quahama nimitora tave vaura.

²⁸ Mintuvaro Samsoniva Nora Kotira aarero tiharo, Mpo Noravauvo, are ekaa haikaqaa raqiki variaravama variaro. Ho vate ti iri timitaane. Qaqi voqavata ti kempukaiqama timitairaqe te Pirisia ti tivutanta vaurukaaraqaa vuntu kaare, tiro.

²⁹ Minti tivakero Samsoniva nai kauqutanta ratuta kero naavu aqute vau naaquratanta utu varareva kauqu tanaraqohairo naaqura vo utu varero kaanaaqaqohairo vo utu varero

³⁰ naveraitiro, Qaqi kairaqe te Pirisia hampata qutu vuare, tivakero viva ekaa nai kempukaqohairo naaquratanta venta aqukovaro naavuvano ekaa raputama vura.

Naavuvano raputama viharo Pirisia avuhainaukave, vaiinti nahenti naavuqi vaikave, vikaqaa hiqintura. Vi entara Samsoniva qutiharo airi vaiinti nahenti arukova viva qaqi vau entara arukokavata naatara kora.

³¹ Ho viraqaahairo vira qata vakaukavarave, vira qora naavuqi vaikave tuvunte, vira vaata vare tuvurante nai qora Manoaara quntama tonaini quntama tora. Sora vatuka hini vauvaro Estaoli vatuka hini vaumanta vika vira vaata tavaarana quntama tora.

Kotira Uva
The New Testament and portions of the Old
Testament in the North Tairora Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Olpela Testamen
long tokples Tairora long Niugini

copyright © 1979, 1994, 2005, 2008, 2009, 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tairora

Dialect: North Tairora

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-05-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 12 Dec 2025

909b265f-c886-56ae-b943-fdc12fe46c5e